

Sygn. akt I ACa 716/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 stycznia 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Katarzyna Jakubowska - Pogorzelska

Protokolant: Agnieszka Bil

po rozpoznaniu w dniu 18 stycznia 2022 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa I. J.

przeciwko (...) spółce akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie ewentualnie o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 22 lipca 2021 r., sygn. akt I C 1608/20

I. zmienia zaskarżony wyrok:

- w punkcie pierwszym w ten sposób, że ustala, iż nieważna jest umowa nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF zawarta w dniu 27 czerwca 2007 roku,

- w punkcie drugim w ten sposób, że zasądza od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz I. J. kwotę 6417 zł (sześć tysięcy czterysta siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;

II. zasądza od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz I. J. kwotę 5050 zł (pięć tysięcy pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 18 stycznia 2022 r. do dnia zapłaty.

Katarzyna Jakubowska - Pogorzelska

Sygn. akt I ACa 716/21

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym 8 lipca 2020 r. I. J. wniosła przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W. o ustalenie nieważności całej umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF, zawartej w dniu 27 czerwca 2007 r., na podstawie art. 58 k.c. w zw. z art. 189 k.p.c.. Ewentualnie, na wypadek nieuznania tego żądania, powódka wniosła o zasądzenie od pozwanego na jej kwoty 57 204,18 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia następnego po dniu doręczenia pozwu pozwanemu do dnia zapłaty w związku z uznaniem postanowień umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF, zawartej w dniu 27 czerwca 2007 r., za abuzywne w rozumieniu art. 385⁽¹⁾ k.c. Ponadto powódka wniosła o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz

kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

W odpowiedzi na pozew z dnia 14 sierpnia 2020 r. (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 22 lipca 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo w całości i zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 5 417 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd ustalił, że I. J. postanowiła zakupić lokal mieszkalny, który sfinansowany miał zostać z środków z kredytu. W tym celu zwróciła się do (...) Banku, Banku (...) oraz (...) Banku (...) o udzielenie kredytu. Kredyt możliwy był do uzyskania jedynie w (...), albowiem Bank (...) oraz (...) Bank (...) nie zgodziły się udzielić powódce kredytu.

Powódka w dniu 23 maja 2007 r. złożyła w (...) Banku S.A. wniosek o udzielenie planów finansowych – (...) walutowy, na zakup lokalu mieszkalnego na rynku pierwotnym w kwocie 182 000 zł, w walucie CHF, na 30 lat.

W dacie wnioskowania o udzielenie kredytu powódka posiadała wykształcenie średnie, pracowała jako handlowiec w (...) Sp. z o.o. uzyskując miesięczny dochód w kwocie 2 680 zł. Powódka nie posiadała żadnego majątku nieruchomościowego oraz innych zobowiązań kredytowych.

Szacowana maksymalna kwota kredytu możliwa do uzyskania przez powódkę wynosiła 233 257,81 zł, przy czym maksymalna kwota kredytu z uwzględnieniem waluty wynosiła 194 300 zł.

I. J. w dniu 23 maja 2007 r. a następnie 27 czerwca 2007 r. pisemnie oświadczyła, że pracownik (...) Banku S.A. przedstawił jej w pierwszej kolejności ofertę kredytu hipotecznego w złotych polskich i po zapoznaniu się z tą ofertą zdecydowała, iż dokonuje wyboru kredytu hipotecznego denominowanego w walucie obcej mając pełną świadomość ryzyka związanego z tym produktem, a w szczególności tego, że niekorzystna zmiana kursu waluty spowoduje wzrost comiesięcznych rat spłaty kredytu oraz wzrost całego zadłużenia. Powódka oświadczyła również, że została poinformowana przez pracownika banku o jednoczesnym ponoszeniu ryzyka zmiany stopy procentowej polegającego na tym, że w wyniku niekorzystnej zmiany stopy procentowej może ulec zwiększeniu comiesięczna rata spłaty kredytu oraz wartość całego zaciągniętego zobowiązania. Powódka oświadczyła, że jest świadoma ponoszenia obu rodzajów ryzyk związanych z wybranym przez nią produktem kredytowym, a pracownik banku poinformował ją o kosztach obsługi kredytu w wypadku niekorzystnej zmiany kursu walutowego oraz zmiany stopy procentowej. Powódka oświadczyła, że powyższe informacje zostały jej przedstawione w postaci symulacji wysokości rat kredytu.

Bank w dniu 20 czerwca 2007 r. wydał pozytywną decyzją kredytową dot. wniosku powódki. Pozwany zgodził się udzielić powódce kredyt na finansowanie przedpłat na poczet budowy i nabycia od inwestora zastępczego odrębnej własności lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w M. przy ul. (...) oraz finansowanie kosztów około kredytowych, w kwocie 182 000 zł, waloryzowanego kursem CHF, na okres 360 miesięcy.

W dniu 27 czerwca 2007 r. I. J. zawarła z (...) Bank S.A. z siedzibą w W., Oddziałem Bankowości Detalicznej w Ł., zwanym także (...) (obecnie (...) S.A.) umowę nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany Kursem CHF. Środki z kredytu miały zostać przeznaczone na finansowanie przedpłat na poczet budowy i nabycia od inwestora zastępczego odrębnej własności lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w M. przy ul. (...) oraz finansowanie kosztów około kredytowych (§ 1 ust. 1A). Kwotę kredytu strony umówiły na 182 000 zł (§ 1 ust. 2), zaś jako walutę waloryzacji strony w umowie wskazały CHF (§ 1 ust. 3). Stosownie do § 1 ust. 3A umowy, kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 2007-06-05 według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A. wynosiła 80 395,79 CHF. Kwota miała charakter informacyjny i nie stanowiła zobowiązania banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu, mogła być różna od podanej w umowie. Okres kredytowania strony ustaliły na 260 miesięcy od dnia 27 czerwca 2007 r. do dnia 27 czerwca 2037 r. (§ 1 ust. 4). Kredyt zgodnie z postanowieniami umowy miał zostać wypłacony w kwotach w złotych polskich w VI transzach na rachunek inwestora

zastępczego oraz kredytobiorczyni (§ 5 ust. 1-2). Stosownie do § 10 ust. 5 umowy, raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowa spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50. Integralną część umowy stanowił Regulamin udzielania kredytu hipotecznego dla osób fizycznych – (...) W umowie kredytobiorca oświadczył, że zapoznał się z regulaminem i uznaje jego wiążący charakter (§ 25 ust. 1). Ponadto w § 29 ust. 2 umowy powódka oświadczyła, że została dokładnie zapoznana z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptuje. Powódka oświadczyła też, iż jest świadoma, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu.

Zgodnie z § 1 ust. 2 Regulaminu udzielania kredytu hipotecznego dla osób fizycznych – (...), (...) udziela kredytów i pożyczek złotych waloryzowanych kursem następujących walut wymiennalnych: USD/EUR/CHF/GBP/SEK według tabeli kursowej (...) Banku S.A. Kredyty/pożyczki waloryzowane mogą być udzielane zarówno posiadaczom (...), jak i osobom nieposiadającym takiego rachunku. Kredyt waloryzowany udzielany jest w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu na wybraną przez Kredytobiorcę walutę (§ 1 ust. 3 Regulaminu). Stosownie do § 23 ust. 2 regulaminu, wysokość każdej raty odsetkowej lub kapitałowo-odsetkowej kredytu waloryzowanego kursem przyjętej waluty określona jest w tej walucie, natomiast jej spłata dokonywana jest w złotych po uprzednim jej przeliczeniu wg kursu sprzedaży danej waluty, określonym w tabeli kursowej (...) Banku SA na dzień spłaty. Wysokość rat odsetkowych i kapitałowo-odsetkowych kredytu waloryzowanego wyrażona w złotych, ulega comiesięcznej modyfikacji w zależności od kursu sprzedaży waluty, według tabeli kursowej (...) Banku SA na dzień spłaty (§ 23 ust. 3 regulaminu).

Powódka zapoznała się z umową kredytu przed jej podpisaniem. Wiedziała, że kwota kredytu zostanie przeliczona na franki szwajcarskie. Była również świadoma, że jeżeli kurs waluty zwiększy się, to kwota kredytu również ulegnie zwiększeniu. Przed podpisaniem umowy powódka odbyła co najmniej dwa spotkania z pracownikiem banku.

W dniu 14 września 2007 r. I. J. zawarła z (...) Bank S.A. z siedzibą w W., Oddziałem Bankowości Detalicznej w Ł., aneks nr (...) do umowy nr (...) z dnia 17 czerwca 2007 r. o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany Kursem CHF, na podstawie którego strony dokonały modyfikacji § 5 ust. 2 umowy w zakresie dat wypłat poszczególnych transz kredytu.

Kredyt został wypłacony stronie powodowej w 3 transzach: w dniu 17 września 2007 r. w kwocie 119 992,01 zł, co stanowiło równowartość 53 510,53 CHF przy zastosowanym kursie 2,2424; w dniu 27 grudnia 2007 r. w kwocie 35 433,00 zł, co stanowiło równowartość 16 733,41 CHF przy zastosowanym kursie 2,1175; w dniu 2 kwietnia 2008 r. w kwocie 26 575,00 zł, co stanowiło równowartość 12 291,29 CHF przy zastosowanym kursie 2,1621.

Bank poprzez ogłoszenie w serwisie bankowości internetowej poinformował o zmianie od dnia 1 lipca 2009 r. regulaminu udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych. Zmiana wiązała była możliwością spłaty kredytu bądź pożyczki w walucie waloryzacji.

W dniu 27 lipca 2010 r. I. J. zawarła z (...) Bank S.A. z siedzibą w W., Oddziałem Bankowości Detalicznej w Ł., aneks nr (...) do umowy nr (...) z dnia 17 czerwca 2007 r. o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany Kursem CHF, na podstawie którego strony sprecyzowały m.in. postanowienia dotyczące przeznaczenia środków z kredytu poprzez wskazanie adresu kredytowanej nieruchomości.

W dniu 9 kwietnia 2014 r. I. J. zawarła z (...) S.A. z siedzibą w W. aneks do umowy nr (...) z dnia 17 czerwca 2007 r. o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany Kursem CHF, na podstawie którego bank zapewnił powódce możliwość dokonywania zmiany waluty spłaty kredytu hipotecznego ze złotych polskich na walutę waloryzacji oraz z waluty waloryzacji na złote polskie w okresie obowiązywania umowy.

Pozwany bank ustala tabele kursowe dla kredytów waloryzowanych walutą obcą każdego dnia przed otwarciem oddziałów banku na podstawie średnich notowań z rynku międzybankowego prezentowanych w serwisach

internetowych oraz dodaniu do średnich kursów połowy ustalonego przez zarząd banku spreadu walutowego (kurs sprzedaży) lub odjęciu od średnich kursów połowy ustalonego przez zarząd banku spreadu walutowego (kurs kupna). Tabele kursowe są ogólnodostępne dla klientów.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie okoliczności między stronami bezspornych, dokumentów złożonych do akt sprawy oraz dowodzie z przesłuchania powódki.

Na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. oddalił wniosek powódki o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości, ekonomii i finansów na okoliczności wskazane w pozwie, uznając, że rolą biegłego nie jest dokonywanie prostych działań matematycznych w celu potwierdzenia poprawności wyliczenia dochodzonej przez stronę powodową kwoty, lecz wyjaśnianie istotnych z punktu widzenia kwestii wymagających wiadomości specjalnych. Ponadto, w ocenie Sądu, zbędne było przeprowadzenie dowodu z opinii, z przyczyn dla których powództwo zostało oddalone.

Na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. Sąd Okręgowy oddalił również wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z protokołów przesłuchań M. D.. Wskazał, że zeznania świadka złożone w innej sprawie, choć o zbliżonym stanie faktycznym, nie miałyby znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, oraz naruszałyby zasadę bezpośredniości.

Sąd Okręgowy zważył, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Uznał, że powódka ma interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie na podstawie art. 189 k.p.c.

Analizując postanowienia umowy kredytu zawartej przez powódkę z pozwanym bankiem, Sąd doszedł do przekonania, że umowa nr (...) o kredyt hipoteczny zawiera niezbędne przedmiotowo istotne postanowienia, o których mowa w art. 69 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe. Reguluje zasady i termin spłaty kredytu. Odwołał się do stanowiska wyrażanego w orzecznictwie Sądu Najwyższego o dopuszczalności zawierania umów kredytu waloryzowanych do waluty obcej w świetle art. 353¹ k.c. i 69 prawa bankowego (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 stycznia 2016 roku, I CSK 1049/14, Legalis). Sąd podniósł, że na nieważność umowy kredytu nie wpływa fakt, że jego waloryzacja dokonana została jednostronnie przez bank w oparciu o kurs waluty u niego obowiązujący, bowiem powódka zawarła umowę dobrowolnie i świadomie przyjęła na siebie ryzyko wzrostu kursu waluty, a w konsekwencji ryzyko wzrostu wysokości zobowiązania i poszczególnych rat kredytu. Sąd Okręgowy stwierdził, że umowa kredytu zawarta przez strony nie jest sprzeczna z prawem i zasadami współżycia społecznego, więc nie zachodzą przesłanki stwierdzenia jej nieważności (art. 58 § 1 i 2 k.c.).

Oceniając kwestionowane przez powódkę umowne klauzule przeliczeniowe, Sąd pierwszej instancji doszedł do wniosku, że wprawdzie nie regulują one głównych świadczeń stron i nie były indywidualnie uzgadniane, jednakże powódka nie wykazała, aby naruszały dobre obyczaje oraz w sposób rażący jej interesy jako konsumenta (art. 385¹ § 1 k.c.). Wskazał, że powódka została zapoznana z ryzykiem kursowym, ryzykiem zmiany stopy procentowej oraz oprocentowania, a także została poinformowana, iż w przypadku wzrostu kursu waluty, wzrośnie również koszt obsługi kredytu. Nie podzielił stanowiska powódki, że pozwany ustalał kurs wymiany CHF w sposób dowolny i jednostronny. Podniósł, że tabele kursowe banku są realizacją obowiązku banku wynikającego z art. 111 ust. 1 pkt 4 prawa bankowego, zgodnie z którym bank jest obowiązany ogłaszać w miejscu wykonywania czynności, w sposób ogólnie dostępny stosowane kursy walutowe. Tabela kursowa banku obowiązuje go nie tylko na potrzeby waloryzacji kredytów indeksowanych w walucie obcej, lecz także w zakresie pozostałych czynności bankowych zależnych od kursu walutowego czy związanych z obrotem walutą. Tym samym bank zmuszony jest do dostosowania się do czynników umożliwiających konkurencję na tym tle w stosunku do pozostałych podmiotów rynku finansowego i odzwierciedlać realne tendencje rynkowe i tym samym nie może dowolnie kreować przyjmowanego kursu walutowego na przykład w celu uzyskania większych korzyści z kredytów waloryzowanych walutą obcą. Do czynników umożliwiających konkurencję na rynku finansowym należą bieżące notowania kursów wymiany walut na rynku międzybankowym, podaż i popyt na waluty na rynku krajowym i inne. Sąd zwrócił uwagę, iż pomimo możliwości spłaty przez powódkę rat

kredytu bezpośrednio we franku szwajcarskim, z takiej możliwości oferowanej przez bank, jak i powstałej w związku z wprowadzonymi zmianami ustawą, strona powodowa skorzystała dopiero w 2014 r.

W konsekwencji Sąd Okręgowy nie stwierdził podstaw dla uznania kwestionowanych klauzul zawartych w umowie jako niewiążących (art. 385¹ § 1 k.c.).

Z tych względów oddalił powództwo o zwrot nienależnego świadczenia.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

Apelację od wyroku wniosła powódka, zaskarżając wyrok w całości. Podniosła zarzuty naruszenia:

1) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędną, sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenę materiału dowodowego oraz przyjęcie, że Powód w chwili zawierania Umowy został poinformowany i posiadał pełną świadomość różnicy pomiędzy kredytem Złotowym, a oferowanym kredytem indeksowanym do waluty obcej, ryzyku walutowym, oraz oprocentowaniu, podczas gdy za podstawę takiego ustalenia nie może być przyjęta treść blankietowych oświadczeń podpisanych przez Powoda;

2) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 299 k.p.c. poprzez błędną, sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenę dowodu z przesłuchania Powoda i przyjęcie, że kształt zaproponowanych warunków umownych był ściśle zdeterminowany potrzebami Powoda świadomie przez niego zgłoszonymi, co miało wpływ na ocenę przez Sąd przesłanek rażącego naruszenia interesu konsumenta i sprzeczności z dobrymi obyczajami, podczas gdy Powód w trakcie przesłuchania wskazał, że był zainteresowany zawarciem umowy typowego kredytu złotówkowego, a oferta kredytu indeksowanego do CHF była jedyną propozycją jaka została mu przedstawiona;

3) art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 479⁴³ k.p.c. poprzez rozstrzygnięcie istotnego zagadnienia prawnego w sposób odmienny niż w prejudycjalnym dla niniejszej sprawy prawomocnym wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 27 grudnia 2010 r. (sygn. akt XVII Amc 1531/09), podczas gdy tożsame postanowienia, co w Umowie zostały uznane prawomocnym wyrokiem SOKiK za abuzywne;

4) art. 232 k.p.c. poprzez nieuprawnione obarczenie Powoda ciężarem dowodowym w zakresie wykazania, że w toku wykonywania Umowy Pozwany naruszył jego interes w sposób rażący;

5) art. 235² § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie wniosku Powoda o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości, ekonomii i finansów, podczas gdy dowód ten ma znaczenie dla ustalenia okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy;

6) art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 ustawy - Prawo bankowe poprzez błędną wykładnię Umowy polegającą na uznaniu, że Umowa zawiera wszystkie essentialia negotii umowy kredytu, podczas gdy Umowa nie zawiera postanowienia przewidującego obowiązek zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu, lecz z jej treści wynika obowiązek zwrotu kwoty innej niż kwota wykorzystanego kredytu (pomijając odsetki, prowizję i inne opłaty), a co za tym idzie Umowa jest bezwzględnie nieważna jako sprzeczna z ustawą;

7) art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 358¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię Umowy polegającą na uznaniu, że Umowa nie jest sprzeczna z zasadą nominalizmu, podczas gdy zastosowany w Umowie mechanizm indeksacji nie spełnia znamion zastrzeżenia waloryzacyjnego, co prowadzi do bezwzględnej nieważności Umowy jako sprzecznej z ustawą;

8) art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. poprzez błędną wykładnię Umowy sprowadzającą się do przyjęcia, że ułożenie praw i obowiązków stron w Umowie nie jest sprzeczne z właściwością (naturą) tego stosunku, podczas gdy przyznaje jednej stronie (bankowi) prawo do określania wartości zobowiązania drugiej strony (kredytobiorcy) oraz w całości przerzuca ryzyko kursowe (walutowe) na kredytobiorcę, będącego konsumentem, przy

jednoczesnym zabezpieczeniu się przez bank przed tym ryzykiem, co prowadzi do bezwzględnej nieważności Umowy jako sprzecznej z ustawą;

9) art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 58 § 2 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. poprzez błędną wykładnię Umowy sprowadzającą się do przyjęcia, że Umowa nie narusza zasad współżycia społecznego, podczas gdy narusza ona zasady: ekwiwalentności świadczeń, lojalności, rzetelności i uczciwości kupieckiej, gdyż przyznaje jednej stronie (bankowi) prawo do określania wartości zobowiązania drugiej strony (kredytobiorcy), a nadto w całości przerzuca ryzyko kursowe (walutowe) na kredytobiorcę, będącego konsumentem, przy jednoczesnym zabezpieczeniu się przez bank przed tym ryzykiem i zaniechaniu przez bank przedstawienia informacji uświadamiających kredytobiorcę o tym ryzyku;

10) art 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. poprzez wykładnię Umowy polegającą na uznaniu, że zawarte w Umowie postanowienia składające się na mechanizm indeksacji nie określają głównych świadczeń stron, podczas gdy mają bezpośredni wpływ na wysokość kwoty kredytu do której zwrotu zobowiązany jest kredytobiorca, a także na wysokość wszystkich rat kapitałowo-odsetkowych oraz inkorporują do Umowy ryzyko kursowe - przy czym nie zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny, a tym samym istnieje możliwość uznania ich za niedozwolone;

11) art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię Umowy sprowadzającą się do przyjęcia, iż zawarte w Umowie postanowienia dotyczące indeksacji, nie stanowią niedozwolonych postanowień umownych, pomimo że:

a. pozwalają bankowi na dowolne wyznaczanie kursu waluty według którego waloryzowane są świadczenia kredytobiorcy;

b. pozwalają bankowi na stosowanie tzw. spreadu walutowego będącego w istocie ukrytą prowizją na rzecz banku, o której wysokości decyduje w sposób dowolny bank, a której nie odpowiada żadne świadczenie banku na rzecz kredytobiorcy;

c. stanowią o nierównomiernym rozłożeniu ryzyka kursowego przejawiającym się w przerzuceniu praktycznie całego tego ryzyka na kredytobiorcę przy jednoczesnym zaniechaniu przez bank przedstawienia informacji uświadamiających kredytobiorcę o tym ryzyku;

12) art. 385 § 1 k.c. w zw. z art. 385² k.c., art. 385 § 2 k.c. oraz 354 k.c. oraz art 4 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich poprzez błędne uznanie, iż:

a. złożenie i treść wniosku kredytowego ma wpływ na ocenę postanowień (wprowadzonych do umowy kredytowej zawartej po złożeniu takiego wniosku) pod kątem spełnienia przez nie przesłanek sprzeczności z dobrymi obyczajami i rażącego naruszenia interesów konsumenta;

b. przesłanka rażącego naruszenia interesów konsumenta stanowi odrębną przesłankę od przesłanki naruszenia dobrych obyczajów, która może podlegać ocenie prawnej na podstawie okoliczności związanych z wykonywaniem umowy;

c. sposób wykonywania umowy ma znaczenie dla oceny pod względem niedopuszczalności zawartych w niej postanowień;

d. postanowienia umowy kredytowej nie mogą być uznane za niedozwolone, ponieważ jeden z parametrów kredytu, a mianowicie jego oprocentowanie, miał być dla konsumenta bardziej korzystny (tzw. argument cenowy);

e. późniejsza zmiana przez bank regulaminu umożliwiająca spłatę kredytu w walucie waloryzacji niweluje niedozwolony charakter postanowień umowy kredytowej.

13) art. 385³ pkt 19 i 20 k.c. poprzez ich niezastosowanie, w sytuacji gdy zakwestionowane postanowienia umowne zawierają treść normatywną uznaną za abuzywną na podstawie ww. przepisów, gdyż przyznają Pozwanemu prawo do jednostronnej zmiany, bez ważnych przyczyn, istotnych cech świadczenia Powoda oraz prawo do jednostronnego określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy.

14) art. 111 ust 1 pkt 4 ustawy - Prawo bankowe poprzez uznanie, że przepis ten wyklucza uprawnienie banku do dowolnego ustalania wysokości kursu, podczas gdy zawarte w Umowie postanowienia składające się na mechanizm indeksacji nie określają precyzyjnie obiektywnego sposobu ustalania kursu waluty waloryzacji, a jedynie odsyłają do sporządzanych przez bank tabel kursów walut obcych.

W oparciu o powyższe zarzuty powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i uwzględnienie powództwa w całości poprzez ustalenie nieważności całej umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF, zawartej w dniu 27 czerwca 2007 r., na podstawie art 58 k.c. w zw. z art 189 k.p.c., ewentualnie o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty 57 204,18 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia następnego po dniu doręczenia pozwu pozwanemu do dnia zapłaty – wskutek uznania wskazanych postanowień umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF, zawartej w dniu 27 czerwca 2007 r. za abuzywne w rozumieniu art. 385⁽¹⁾ k.c. i tym samym bezskuteczne względem powódki. Powódka wniosła również o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

Ponadto, na podstawie art. 380 k.p.c., powódka wniosła o rozpoznanie przez Sąd drugiej instancji postanowienia Sądu pierwszej instancji oddalającego jej wniosek o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości, ekonomii i finansów oraz o przeprowadzenie tego dowodu przez Sąd drugiej instancji na podstawie art. 382 k.p.c. w celu wykazania faktów wskazanych w apelacji.

Pozwany domagał się oddalenia apelacji, zasądzenia od powódki na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, oraz oddalenia wniosku dowodowego o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powódki była uzasadniona, choć nie wszystkie podniesione w niej zarzuty zasługiwały na uwzględnienie.

Trafne były zarzuty naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędną, ocenę materiału dowodowego oraz przyjęcie, że powódka w chwili zawierania umowy została prawidłowo poinformowana i posiadała pełną świadomość różnicy pomiędzy kredytem złotowym, a oferowanym kredytem indeksowanym do waluty obcej oraz o ryzyku walutowym. Podstawy takiego ustalenia nie mogła stanowić treść blankietowego oświadczenia podpisanego przez powódkę. Zawarte w nim pouczenie o ryzyku kursowym miało w istocie charakter ogólny, sprowadzający się do prostej formułki bez wskazania rodzaju symulacji wysokości raty i zadłużenia kredytobiorcy w zależności od poziomu kształtowania się kursu. Pozwany nie przedstawił w toku postępowania żadnych dowodów na okoliczność zakresu udzielonej powódce informacji o ekonomicznych skutkach zaciągnięcia kredytu powiązanego z kursem waluty obcej, zaś samo pisemne oświadczenie o świadomości ryzyka kursowego nie odnosi się w żaden sposób do zakresu udzielonej informacji, rzeczywistego wpływu zmiany kursu na wysokość spłacanych rat kredytu oraz zadłużenia. Nie stanowiło to ze strony banku należytego wypełnienia obowiązku informacyjnego w zakresie umożliwienia kredytobiorcy oceny rzeczywistych skutków ekonomicznych umowy kredytu, które wiązały się ze stosowaniem spornych zapisów. Kredytobiorcy nie poinformowano także o zasadach tworzenia tabeli kursowej banku, więc zawierając umowę, powódka wiedziała

jedynie, że kredyt jest rozliczany we frankach oraz że saldo wyrażone jest w walucie CHF, zaś kurs waluty określać będzie pozwany bank.

Należało jednocześnie mieć na uwadze, że z wiarygodnych zeznań powódki wynikało, iż przekazanej jej informacji pisemnej towarzyszył ze strony pracownika banku przekaz, iż umowa jest atrakcyjna i bezpieczna. Powódka nie przeczyła również, że nie miała świadomości wahań kursowych, a więc tego, że jeżeli kurs waluty wzrośnie, to zwiększy się również rata kredytu. Nie przypuszczała jednak, że kursy mogą się aż tak bardzo zmienić (k. 309- 309 verte). Pozwany nie uprzedził zatem powódki, że ryzyko kursowe jest nieograniczone, a w przypadku silnej deprecjacji waluty krajowej ciężar spłaty kredytu może okazać się dla niej nie do udźwignięcia.

Tymczasem w swym orzecznictwie TSUE podkreśla, że warunek dotyczący ryzyka kursowego musi zostać zrozumiany przez konsumenta zarówno w aspekcie formalnym i gramatycznym, jak i w odniesieniu do jego konkretnego zakresu, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o możliwości spadku wartości waluty krajowej względem waluty obcej, w której kredyt był denominowany, ale również oszacować – potencjalnie istotne – konsekwencje ekonomiczne takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych (wyrok z 20 września 2018 r. C -51/17 TSUE, wyrok z 20 września 2017 r., C 186/16). Chodzi zatem o takie pouczenie, w oparciu o które kredytobiorca zostanie poinformowany, że podpisując umowę kredytu denominowanego w walucie obcej ponosi pewne ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku spadku wartości waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie w stosunku do waluty obcej, w której kredyt został udzielony. Ponadto przedsiębiorca, w niniejszym przypadku instytucja bankowa, musi przedstawić ewentualne wahania kursów wymiany i ryzyko wiążące się z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej (zob. podobnie wyrok z dnia 20 września 2017 r., C 186/16, pkt 50). Z kolei w wyroku z dnia 10 czerwca 2021 r. (C- 776/19), TSUE wyjaśnił, że nie spełnia wymogu przejrzystości przekazywanie konsumentowi informacji, które opierają się na założeniu, że równość między walutą rozliczeniową a walutą spłaty pozostanie stabilna przez cały okres obowiązywania tej umowy. Jest tak w szczególności wówczas, gdy konsument nie został powiadomiony przez przedsiębiorcę o kontekście gospodarczym mogącym wpłynąć na zmiany kursów wymiany walut, tak że konsument nie miał możliwości konkretnego zrozumienia potencjalnie poważnych konsekwencji dla jego sytuacji finansowej, które mogą wynikać z zaciągnięcia kredytu denominowanego w walucie obcej.

Nie można odmówić słuszności stanowisku skarżącej, że sama wiedza o zależności rat kredytu od waluty obcej nie świadczy jeszcze o świadomości poziomu tego ryzyka oraz prawdopodobieństwa jego ziszczenia się, zaś „nawet najbardziej staranny konsument nie był w stanie przewidzieć konsekwencji ekonomicznych kredytu hipotecznego we frankach szwajcarskich” (vide: wyrok Sądu Najwyższego z 27.02.2019 r., sygn. akt II CSK 19/18).

W tym stanie rzeczy za trafny należało uznać zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. polegający na dowolnej ocenie materiału dowodowego oraz błędnych ustaleń faktycznych co do wiedzy i świadomości powódki w zakresie ryzyka kursowego wiążącego się z zawarciem spornej umowy. W świetle zgromadzonego materiału dowodowego nie ulegało bowiem wątpliwości, że pouczenie zawarte w informacji pisemnej przekazanej powódce przy zawarciu umowy nie spełniało standardów, o których mowa w przytoczonym wyżej orzecznictwie TSUE.

Poza odmiennie ocenioną przez Sąd Apelacyjny kwestią braku wystarczającego pouczenia powódki o ryzyku kursowym, w pozostałym zakresie ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego zasługiwały na aprobatę, bez potrzeby uzupełnienia postępowania dowodowego.

Trzeba było zgodzić się ze stroną skarżącą co do naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisu art. 479⁴³ k.p.c., który znajduje zastosowanie w brzmieniu dotychczasowym, zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 5.08.2015 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U.2015.1634). W myśl tego przepisu w odniesieniu do postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., stosuje się przepisy k.p.c. w brzmieniu dotychczasowym, nie dłużej jednak niż przez 10 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Stosownie do art. 479⁴³ k.p.c. prawomocny wyrok sądu ochrony konkurencji i konsumentów uwzględniający powództwo o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone ma

skutek wobec osób trzecich – od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru prowadzonego przez Prezesa UOKiK.

Słusznie zaznacza skarżąca, że kwestionowane przez nią klauzule indeksacyjne uprawniające bank do wyznaczenia wedle swego uznania kursu waluty obcej, według którego waloryzowane jest świadczenie kredytobiorcy, zostały wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie z dnia 27 grudnia 2010 r. (XVII Amc 1531/09), który stanowi prejudykat w niniejszej sprawie. Na podstawie art. 479⁴³ k.p.c. prawomocny wyrok ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko zawarte w uchwale z dnia 20 listopada 2015 r. (III CZP 17/15, OSNC 2016, nr 4, poz. 40), w której Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przewidziana w art. 479⁴³ k.p.c. rozszerzona podmiotowo prawomocność materialna wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone działa jednokierunkowo, tj. na rzecz wszystkich osób trzecich, ale wyłącznie przeciwko pozwanemu przedsiębiorcy, przeciwko któremu ten wyrok został wydany. Udzielana w tych granicach w ramach tej kontroli ochrona prawna pozostaje skuteczna, ponieważ z jej dobrodziejstw w stosunku do pozwanego przedsiębiorcy korzystać może każdy, kto chce powołać się na niedozwolony charakter postanowienia wzorca umowy, stosowanego przez tego przedsiębiorcę, a zakwestionowanego przez sąd ochrony konkurencji i konsumentów. Przedsiębiorca musi zatem liczyć się z tym, że w każdym indywidualnym sporze z jego udziałem sąd - pozostając związany prejudycjalnym skutkiem tego wyroku - będzie musiał uznać dane postanowienie umowne za niedozwolone.

Ze względu na tożsamość pozwanego przedsiębiorcy w rozpoznawanej sprawie i w sprawie, w której dokonano kontroli abstrakcyjnej postanowienia o identycznym brzmieniu i treści normatywnej co kwestionowany przez powódkę § 10 ust. 5 umowy z dnia 27.06.2007r., zgodnie z którym „raty kapitałowo – odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50”. W omawianym przypadku należało zatem przyjąć związanie sądów orzekających w niniejszej sprawie oceną prawną co do niedozwolonego charakteru tego postanowienia (art. 479⁴³ k.p.c.).

Niezależnie od powyższego, dokonując indywidualnej oceny wzorca umowy, która w żadnym zakresie nie została indywidualnie uzgodniona z konsumentem, należy zgodzić się ze skarżącą co do abuzywności kwestionowanych klauzul indeksacyjnych, a co za tym idzie z zarzutem naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisu art. 385¹ § 1 k.c.

Nie miał przy tym racji Sąd pierwszej instancji stwierdzając, że wbrew art. 232 k.p.c. powódka nie udowodniła rażącego naruszenia jej interesów i sprzeczności klauzul z dobrymi obyczajami. Myli się także Sąd Okręgowy wskazując, że klauzule waloryzacyjne nie dotyczą głównych świadczeń stron umowy kredytu.

Odnosnie do kategorii warunków umowy wchodzących w zakres pojęcia „głównego przedmiotu umowy” w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wskazywał wielokrotnie, że za te warunki należy uważać takie, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę. Natomiast warunki, które wykazują charakter posiłkowy względem warunków definiujących samą istotę stosunku umownego, nie mogą być objęte tym pojęciem (por. wyrok z dnia 3 października 2019 r., (...), C-621/17, EU:C:2019:820, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo). Trybunał wyjaśnił również, że postanowienia umowy odnoszące się do ryzyka kursowego definiują główny przedmiot tej umowy (wyroki: z dnia 20 września 2018 r., (...) Bank (...), C-51/17, EU:C:2018:750, pkt 68 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 14 marca 2019 r., (...), C-118/17, EU:C:2019:207, pkt 48). Poprzez umowę kredytu kredytodawca zobowiązuje się głównie udostępnić kredytobiorcy określoną kwotę pieniężną, zaś kredytobiorca - głównie spłacać tę sumę w przewidzianych terminach, zasadniczo z odsetkami. Świadczenia podstawowe tej umowy odnoszą się zatem do kwoty pieniężnej, która musi być określona w stosunku do przewidzianych w tej umowie walut wypłaty i spłaty. W konsekwencji okoliczność, że kredyt musi zostać spłacony w określonej walucie, nie ma związku z posiłkowym sposobem płatności, lecz związana

jest z samym charakterem zobowiązania dłużnika, przez co stanowi podstawowy element umowy kredytowej (wyrok dnia 20 września 2017 r., (...) i in., C-186/16, EU:C:2017:703, pkt 38).

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Wbrew stanowisku Sądu Okręgowego, uznanie że klauzule waloryzacyjne dotyczą głównych świadczeń stron, nie wykluczało badania ich pod kątem abuzywności, gdyż nie zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny. Analizowane postanowienia zawierające odniesienie do franka szwajcarskiego nie mogą być uznane za zrozumiałe pod względem ekonomicznym. Na podstawie umowy kredytu, powódka nie miała bowiem możliwości ustalenia jaką kwotę kredytu określonego w CHF rzeczywiście zaciągnęła oraz jaką kwotę kapitału w CHF będzie musiała spłacić. Powódka nie знаła także mechanizmu ustalania kursu CHF stosowanego przez pozwanego do wyliczenia jej zadłużenia i wysokości raty, a tym samym nie miała możliwości kontrolowania poprawności jego ustalania przez bank. Brak jednoznaczności wynikał z odwołania do tabeli kursów pozwanego banku, a w konsekwencji wysokość świadczeń stron uzależniona została od kursu waluty ustalanego przez pozwany bank, przy czym kurs ten z założenia jest zmienny i możliwy do określenia dopiero w momencie spełniania świadczenia. W okolicznościach niniejszej sprawy postanowienia określające główne świadczenia stron mogły więc być oceniane pod kątem ich nieuczciwego charakteru, ponieważ nie zostały wyrażone w sposób przejrzysty.

Słusznie skarżąca zarzuca Sądowi Okręgowemu naruszenie art. 385¹ k.c., gdyż kwestionowane przez nią klauzule waloryzacyjne należy uznać za sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interes konsumenta, a przez to niewiążące go.

W orzecznictwie za ukształtowany należy bowiem uznać pogląd, że postanowienia umowy określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych, gdyż kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (wyroki Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, z 2 czerwca 2021 r. akt I CSKP 55/21). Słusznie Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 czerwca 2021 r. wskazał, że sprzeczność z dobrymi obyczajami i naruszenie interesów konsumenta polega w tym przypadku na uzależnieniu wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od swobodnej decyzji banku. Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na złotówki w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności poszczególnych spłacanych rat, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia konsumenta. Takie uregulowanie umowne należy uznać za niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda przedsiębiorcy (banku) w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. w razie wprowadzenia możliwych maksymalnych odchyżeń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów (wyrok Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14). Takie postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku. W ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 19 września 2018 r., I CNP 39/17; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18).

Abuzywność klauzul walutowych odnosi się jednak nie tylko do jednostronnie kształtowanego kursu waluty obcej ale przede wszystkim należy jej upatrywać w braku dostatecznego pouczenia konsumenta przez bank o ryzyku kursowym wynikającym z powiązania świadczeń w złotych polskich z walutą obcą, co skutkuje wadliwością klauzuli ryzyka kursowego. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na tle stosowania dyrektywy 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, w zakresie dotyczącym

wymogu przejrzystości i obowiązków informacyjnych banku, poinformowanie przed zawarciem umowy o warunkach umownych i skutkach owego zawarcia ma fundamentalne znaczenie dla konsumenta. To w szczególności na podstawie tej informacji konsument podejmuje decyzję, czy zamierza w umowie związać się warunkami sformułowanymi uprzednio przez przedsiębiorcę (wyrok z dnia 3 marca 2020 r., (...), C-125/18, EU:C:2020:138, pkt 49 i przytoczone tam orzecznictwo). Z powyższego wynika, że wymogu przejrzystości warunków umownych wynikającego z art. 4 ust. 2 i z art. 5 dyrektywy 93/13 nie można zawęzić do zrozumiałości tych warunków pod względem formalnym i gramatycznym. Ponieważ ustanowiony przez wskazaną dyrektywę system ochrony opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, między innymi ze względu na stopień poinformowania, ów wymóg wyrażania warunków umownych prostym i zrozumiałym językiem, a więc wymóg przejrzystości ustanowiony w tej dyrektywie, musi podlegać wykładni rozszerzającej (wyrok z dnia 3 marca 2020 r., (...), C-125/18, EU:C:2020:138, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo). W konsekwencji rzeczony wymóg należy rozumieć jako nakładający obowiązek, aby dany warunek umowny nie tylko był zrozumiały dla konsumenta pod względem formalnym i gramatycznym, ale również umożliwić przeciętnemu konsumentowi właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i rozsądnemu zrozumienie konkretnego działania metody obliczania tej stopy procentowej i oszacowanie tym samym w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria - potencjalnie istotne - konsekwencji ekonomicznych takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych (wyrok z dnia 3 marca 2020 r., (...), C-125/18, EU:C:2020:138, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo). Oznacza to w szczególności, że w umowie należy jasno określać konkretne funkcjonowanie mechanizmu, do którego odnosi się dany warunek, a także relację między tym mechanizmem a innymi odnośnymi warunkami umownymi, co pozwoli konsumentowi ocenić - na podstawie jasnych i zrozumiałych kryteriów - ekonomiczne konsekwencje, które wynikają dla niego z warunków umowy (zob. podobnie wyrok z dnia 27 stycznia 2021 r., (...), C-229/19 i C-289/19, EU:C:2021:68, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo). Chodzi o ustalenie czy konsumentowi podano wszystkie informacje mogące mieć wpływ na zakres jego obowiązków i pozwalające mu ocenić między innymi całkowity koszt kredytu. Decydującą rolę w ramach tej oceny odgrywają, po pierwsze, kwestia, czy warunki umowne zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem, w taki sposób, że umożliwiają przeciętnemu konsumentowi, takiemu jak ten opisany w pkt 43 niniejszego wyroku, ocenę tego kosztu, i po drugie, okoliczność związana z brakiem wskazania w umowie kredytu informacji uważanych w świetle charakteru towarów i usług będących jego przedmiotem za istotne (zob. podobnie wyrok z dnia 3 marca 2020 r., (...), C-125/18, EU:C:2020:138, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo). Dla celów tej oceny istotne są wszelkie informacje dostarczone przez przedsiębiorcę, które mają na celu udzielenie wyjaśnień konsumentowi co do funkcjonowania mechanizmu wymiany i związanego z nim ryzyka. Szczególne znaczenie przedstawiają wyjaśnienia dotyczące ryzyka dla kredytobiorcy związanego z silną deprecjacją środka płatniczego państwa członkowskiego, w którym kredytobiorca ma miejsce zamieszkania lub siedzibę, oraz wzrost zagranicznej stopy procentowej.

Wbrew stanowisku Sądu Okręgowego, który przyjął, iż powódka została pouczona o ryzyku kursowym, zdaniem Sądu Apelacyjnego, nie można uznać, że pouczenie zawarte w przedłożonych do akt dokumentach było wynikiem prawidłowego wypełnienia obowiązków informacyjnych przez bank i uświadamiało powódce rzeczywistą skalę ryzyka jaką na siebie przyjmuje, zawierając umowę kredytu w złotych polskich waloryzowanego kursem franka szwajcarskiego.

Powyższe okoliczności wskazywały na abuzywność klauzuli ryzyka walutowego, jak również przyjętego w niej mechanizmu waloryzacji odnoszącego się do tabel kursowych tworzonych przez pozwany bank. Naruszenie interesów konsumenta należy wiązać z mechanizmem pozwalającym bankowi na jednostronne kształtowanie kursu waluty we własnych tabelach, a w konsekwencji wysokości spreadu walutowego oraz nałożeniu na konsumenta nieograniczonego ryzyka zmiany kursu waluty waloryzacji bez należytego pouczenia o tym ryzyku, w czym z kolei przejawia się sprzeczność klauzul z dobrymi obyczajami. Tak samo należy ocenić wyrażenie salda kredytu w walucie waloryzacji w sytuacji niedoinformowania konsumenta o skutkach ryzyka kursowego i jego wpływu na wysokość raty i wartość zobowiązania.

W świetle powyższego chybione było stanowisko Sądu Okręgowego, jakoby powódka, wbrew obowiązkowi wyrażonemu w art. 6 k.c., nie udowodniła swojego roszczenia. Bez znaczenia pozostawał natomiast w tym przypadku

sposób kształtowania kursów przez pozwanego i relacja w jakiej pozostają do kursu średniego NBP lub kursów tzw. rynkowych, gdyż abuzywność klauzul musi być oceniana na datę zawarcia umowy, nie zaś przez pryzmat sposobu jej wykonania. Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego w składzie 7 sędziów z 20 czerwca 2018 r. (sygn. akt III CZP 29/17), oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone, dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, a ocena ta nie może uwzględniać okoliczności powstałych po zawarciu umowy - w tym także sposobu stosowania postanowienia umowy w praktyce (por. także wyrok TSUE z 26 stycznia 2017 r., C-421/14 (...) Legalis).

Niezależnie od powyższego nie można było założyć, że kursy określone w tabelach banku są kursami rynkowymi, także z uwagi na ustawowy obowiązek banku prowadzenia tabel kursowych (art. 111 prawa bankowego). Skoro umowa nie określała kryteriów stosowanych przez bank przy ustalaniu kursu waluty, to musiało to prowadzić do wniosku, że umożliwiała mu dobór parametrów finansowych wedle własnego uznania. W związku z powyższym za niezasadny należało uznać także zarzut naruszenia art. 56 k.c. w zw. z art. 111 ust. 1 pkt 4 Prawa bankowego w zw. z art. 65 § 2 k.c.

Abuzywność klauzuli walutowej i klauzuli określającej mechanizm waloryzacji, skutkować musiała stwierdzeniem nieważności umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF, zawartej przez strony w dniu 27 czerwca 2007 r., bez możliwości uzupełnienia powstałej luki.

Sąd Najwyższy wyjaśnił, że brak związania konsumenta niedozwolonym postanowieniem umownym, o którym mowa w art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c., oznacza, że nie wywołuje ono skutków prawnych od samego początku i z mocy samego prawa, co sąd ma obowiązek wziąć pod uwagę z urzędu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, OSNC 2008, nr 7-8, poz. 87 i uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2014 r., III CSK 204/13, "Monitor Prawa Bankowego" 2015, nr 1, s. 22, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, OSNC 2018, nr 7-8, poz. 79, z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17, nie publ., z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, nie publ., z dnia 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, nie publ., z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115), chyba że konsument następnie udzieli "świadomej, wyraźnej i wolnej zgody" na to postanowienie i w ten sposób jednostronnie przywróci mu skuteczność (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16 i z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, przywołane tam orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz wyrok tego Trybunału z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko (...) Bank (...), pkt 54, 66-67; por. też uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2018 r., III CZP 114/17, OSNC 2019, nr 3, poz. 26).

W odniesieniu do skutków abuzywności klauzul walutowych dla możliwości utrzymania umowy, w wyroku z dnia 3 października 2019 r. (C-260/18) Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjął, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął, zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, iż ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy. TSUE wskazał jednocześnie, że klauzule indeksacyjne odnoszą się do ryzyka kursowego i w związku z tym określają główny przedmiot umowy kredytu, więc ich unieważnienie doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic walutowych, ale również pośrednio do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją kredytu do waluty. W związku z czym obiektywna możliwość utrzymania obowiązywania umowy kredytu wydaje się niepewna. Usunięcie kwestionowanych przez powodów klauzul spowodowałoby niewątpliwie zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, w związku z czym utrzymanie umowy „nie wydaje się możliwe z prawnego punktu widzenia”, co dotyczy także klauzul przeliczeniowych przewidujących spread walutowy (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 14 marca 2019 r., w sprawie C-118/17, Z. D. przeciwko (...) Bank (...), pkt 52 i z dnia 5 czerwca 2019 r., w sprawie C-38/17, GT przeciwko HS, pkt 43). Zdaniem Trybunału, jest tak zwłaszcza wówczas, gdy unieważnienie tych klauzul doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również - pośrednio - do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty (por. wyrok z dnia

3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko (...) Bank (...), pkt 44). W wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko (...) Bank (...) Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął, zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, iż ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy (pkt 45).

Skoro w efekcie zastosowania sankcji wynikającej z art. 385¹ k.c. umowa pozbawiona została postanowień określających główne świadczenia stron i charakteryzujących ją pod względem powiązania świadczeń z kursem waluty obcej, trzeba podzielić stanowisko powódki co do braku możliwości utrzymania takiej umowy w mocy. Brak postanowień dotyczących głównego przedmiotu umowy powoduje, że musi być ona uznana za nieważną. Nie ma możliwości jej wykonania, gdyż nie istnieje mechanizm pozwalający na określenie kwoty jaka ma być wypłacona kredytobiorcy, a w dalszej kolejności, nie ma możliwości określenia wysokości każdej ze spłacanych przez kredytobiorcę rat. Wylimitowanie klauzul waloryzacyjnych powoduje zanik ryzyka kursowego, które było konstytutywnym elementem charakteryzującym tę umowę, co byłoby równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należałoby ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134). Oznacza to z kolei, że po wylimitowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością) (por. wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019r. V CSK 382/18, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021r. III CZP 6/21).

W uchwale 7 sędziów z dnia 7 maja 2021r. III CZP 6/21, mającej moc zasady prawnej, Sąd Najwyższy stwierdził, że niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.) jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może jednak udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną. W świetle stanowiska zaprezentowanego przez Sąd Najwyższy, kredytobiorcy- konsumentowi przysługuje uprawnienie do podjęcia wiążącej decyzji co do sanowania niedozwolonej klauzuli i co do zaakceptowania konsekwencji całkowitej nieważności umowy (i sprzeciwienia się zarazem udzieleniu mu ochrony przed tymi konsekwencjami przez wprowadzenie regulacji zastępczej). Dopiero wówczas można uznać, że brak podstawy prawnej świadczenia stał się definitywny (podobnie jak w przypadku *condictio causa finita*), a strony mogły zażądać skutecznie zwrotu nienależnego świadczenia (por. art. 120 § 1 zd. 1 k.c.). Sąd Najwyższy wskazał, że do chwili w której należy poinformowany konsument wyrazi zgodę na związanie niedozwolonym postanowieniem umownym albo zgody tej odmówi, umowa kredytu, która bez tego postanowienia nie może wiązać, znajduje się w stanie bezskuteczności zawieszonyj i nie wywołuje skutków prawnych, choć skutki te może nadal wywołać pod warunkiem wyrażenia zgody na postanowienie albo - jeżeli są spełnione przesłanki - w razie jego zastąpienia regulacją zastępczą.

Ponieważ powódka w sposób jasny i definitywny odmówiła sanowania klauzuli waloryzacyjnej, domagając się stwierdzenia nieważności umowy po pouczeniu jej o skutkach tej decyzji, trzeba uznać, że umowa kredytu, jako pozbawiona elementów przedmiotowo istotnych i charakteryzujących ją z punktu widzenia wprowadzonego ryzyka kursowego, stała się trwale bezskuteczna (nieważna).

Podzielając zaś stanowisko Sądu Okręgowego co do przysługującego powódce interesu prawnego w domaganiu się ustalenia nieważności umowy na podstawie art. 189 k.p.c., zaskarżony wyrok wymagał zmiany poprzez uwzględnienie powództwa głównego w oparciu o art. 386 § 1 k.p.c. W tym stanie rzeczy nie zachodziła potrzeba rozważania zasadności powództwa zgłoszonego jako ewentualne. Niecelowe było więc w tej sytuacji także dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu finansów i bankowości, na okoliczność wyliczenia wysokości należności powódki.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania za obie instancje rozstrzygnięto zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu wyrażoną w art. 98 k.p.c.

Katarzyna Jakubowska-Pogorzelska